

Banc d'Experiències i Bones Pràctiques

PROJECTE RADARS

FITXA DIVULGATIVA. ANY EDICIÓ 2013

Coresponsabilitat en xarxa per prevenir l'aïllament i l'exclusió social de les persones grans

Promogut per: Institut Municipal de Serveis Socials de Barcelona
(IMSS)

Ajuntament
de Barcelona

Presentació

El projecte Radars és una xarxa de prevenció i acció comunitària que té com a objectiu reduir el risc d'aïllament i d'exclusió social de les persones grans. La pràctica facilita que les persones grans que viuen soles o acompanyades d'altres persones grans puguin continuar a la seva llar amb la complicitat del seu entorn. El projecte ajuda a detectar, valorar i fer el seguiment de la situació de les persones grans del barri. Els *radars veïnals i comercials* són persones que, amb una mirada respectuosa, ofereixen suport i comuniquen les situacions de risc als serveis professionals. El projecte combina el rol actiu dels Serveis Socials i la coresponsabilitat de les entitats i serveis del barri, a partir d'una aproximació comunitària que permet el desenvolupament de processos compartits per a l'articulació de la detecció i vinculació de les persones grans a la xarxa comunitària del seu barri. La pràctica evidencia la importància de la prevenció, que facilita l'acció conjunta dels serveis públics, les entitats i el conjunt de la ciutadania.

Aquesta pràctica està vinculada amb: serveis socials, persones grans, prevenció, participació, ciutat i districtes

El context

El projecte Radars neix l'any 2008 al Districte de Gràcia, concretament al barri Camp d'en Grassot. Davant la detecció, per part dels Serveis Socials, de casos de **persones grans** soles o amb una xarxa de **suport** limitada, es decideix realitzar una **diagnosi** de la situació i necessitats d'aquest col·lectiu. Amb el suport d'un equip extern, es desenvolupa un procés participatiu que recull el coneixement i opinions dels agents socials del barri vinculats amb la gent gran (associacions, comerços, veïnat, serveis públics, equipaments...).

En definitiva, aquesta pràctica s'ubica en un context marcat pel creixement del nombre i la importància de les persones grans soles a la ciutat, la majoria de les quals són dones i presenten un major risc **d'exclusió social**. Cal tenir en compte també que els canvis en les dinàmiques de les **relacions** en el sí de la família i en l'entorn veïnal modifiquen el sistema tradicional de seguiment i de cura de les persones grans que volen romandre al seu barri o àmbit habitual de residència.

Objectius i abast

L'**objectiu general** del projecte és reduir el risc d'aïllament i d'exclusió social, facilitant que les persones grans que viuen soles o acompanyades d'altres persones grans puguin continuar a la seva llar amb la complicitat del seu entorn. La pràctica es proposa també potenciar la coresponsabilitat entre els actors del barri i conscienciar de la importància del procés en un projecte d'acció comunitària.

Per la seva banda, els **objectius específics** són:

- 1) Quantificar i identificar les persones grans en risc d'aïllament i d'exclusió social.
- 2) Valorar la situació de les persones identificades des de les vessants de la dependència i la psicosocial.
- 3) Intervenir en funció de les necessitats detectades.
- 4) Sensibilitzar l'entorn davant les situacions de risc d'aquesta població.
- 5) Conscienciar que una mirada sensible i respectuosa i una trucada poden aconseguir la diferència: activar la xarxa de prevenció en què intervenen professionals.
- 6) Dinamitzar la xarxa del barri per compartir coneixement i definir intervencions conjuntes.
- 7) Respectar la diversitat dels agents i el ritme del barri: entitats, veïnat, comerços, voluntariat, etc.

Pel que fa al **col·lectiu destinatari**, el projecte està dirigit a persones grans amb risc d'aïllament i exclusió social. El seu perfil inclou les persones de més de 75 anys que viuen soles o acompanyades de persones de més de 65 anys o d'un/a cuidador/a amb autonomia limitada. Els destinataris **indirectes** són el veïnat, comerços, voluntariat i els recursos i serveis professionals públics i privats vinculats a les persones grans.

L'**abast** territorial del projecte comprèn el nivell de **ciutat**, amb una metodologia basada en la implantació per **barris**. Així doncs, Radars està present a 15 barris diferents, repartits en 9 districtes de la ciutat.

El procés d'implementació

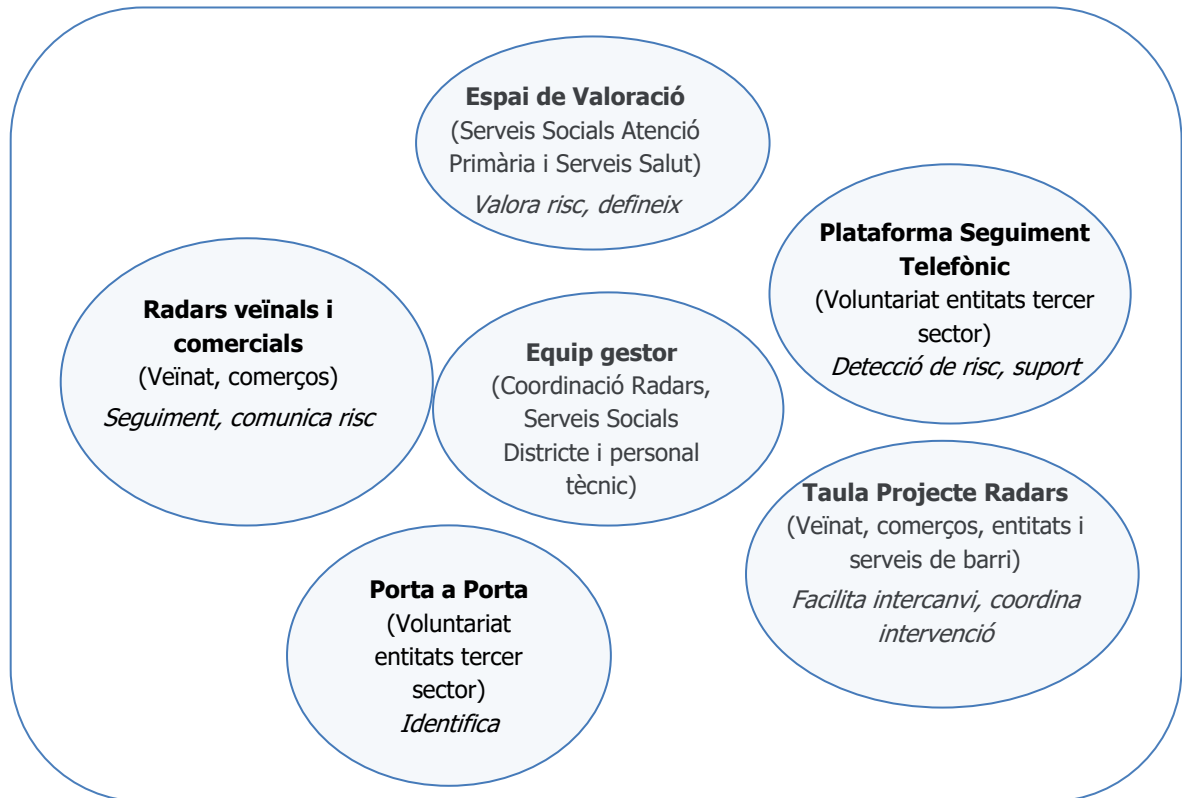
a) Etapes

El projecte Radars s'inicia el 2008 amb una **prova** pilot i el desplegament al barri de Camp d'en Grassot. L'any 2012 passa a implementar-se a nivell de ciutat. La següent gràfica presenta el procés d'implementació del projecte a cada barri (idealment, de setembre a juny).

PRESENTACIÓ, DIFUSIÓ I DETECCIÓ	VALORACIÓ I SEGUIMENT	AVALUACIÓ
1) Presentació del projecte als agents estratègics del barri i creació de la <i>Taula Radars</i>, que coordina les intervencions. 2) Difusió del projecte entre el veïnat i el comerç tot facilitant la incorporació dels <i>radars veïnals i comercials</i>. Detecció de les persones grans amb risc d'aïllament i exclusió. <i>Porta a Porta</i> dut a terme pel voluntariat d'una entitat de tercer sector.	3) Valoració professional del grau de risc de les persones identificades. Definició del tipus d'intervenció segons aquest grau: coordinació i intervenció directa o derivació a la <i>Plataforma de Seguiment Telefònic</i>. 4) Seguiment de les persones usuàries per part dels radars veïnals i la plataforma, amb una mirada sensible i respectuosa. S'ofereix informació de recursos i serveis o es deriva en cas de detectar una situació de risc.	5) Avaluació participativa i continuada. La Taula Radars valora i planifica la continuïtat del projecte. Facilita la coordinació entre serveis i entitats del barri en les intervencions i impulsa la coresponsabilitat de la xarxa d'agents implicats.

b) Actors implicats

El projecte es basa en una xarxa coordinada per un equip gestor a cada barri. La xarxa s'estructura al voltant del col·lectiu de persones grans en risc d'aïllament i en base al criteri de coresponsabilitat. Les persones que formen part de la xarxa són copropietàries del projecte. La següent gràfica sintetitza de forma esquemàtica l'univers d'actors implicats en els diferents espais del projecte.

c) Recursos

El projecte té com a objectiu generar sinergies entre els espais, els projectes, els serveis i les entitats del barri, sota el criteri d'**optimització de recursos**. Es capitalitzen els recursos disponibles i es minimitza la creació de noves necessitats i serveis. Pel que fa a les **persones**, el projecte es basa en els recursos humans i tècnics, amb la participació del veïnat, voluntariat, personal tècnic de les entitats de tercer sector, professionals vinculats a Serveis Socials, Salut, Direcció de Serveis a les Persones i Territori i diferents equipaments. El recursos **materials** que s'utilitzen són principalment eines per sensibilitzar i dinamitzar l'entorn. D'una banda, a través de díptics, cartes, butlletins, etc. D'una altra, a través del "Portal de Recursos i Serveis per a les Persones Grans" del projecte Radars (<http://serveisgentgranradars.org>). Finalment, es requereix d'una aplicació informàtica per a tasques de gestió del projecte.

Resultats

El projecte Radars s'ha desplegat en 15 barris de la ciutat, amb resultats que, en termes generals, indiquen la consecució dels objectius generals i específics. La pràctica ha tingut **impacte** en el col·lectiu destinatari, en l'entorn territorial i en el funcionament de l'organització responsable. Pel que fa al **col·lectiu destinatari**, Radars contribueix a la promoció d'un envelliment actiu, de la solidaritat entre generacions i de l'atenció a les persones dependents. Les persones grans usuàries es beneficien d'un seguiment respectuós i d'una atenció que millora la prevenció i redueix el risc d'aïllament. El projecte ha tingut també impacte en l'**entorn territorial**. Radars és una pràctica que fa barri i treballa en xarxa. En tant que projecte d'acció comunitària, aquest treball entre entitats i serveis ha permès dissenyar i desenvolupar processos en conjunt, articular intervencions i crear recursos comuns. Això ha facilitat l'apropament i el coneixement entre les entitats i els serveis, més enllà del propi projecte. Finalment, pel que fa al funcionament de l'**organització** municipal, aquesta pràctica ha aconseguit donar suport i acompanyament als diferents equips de Serveis Socials, tot ajustant-se a les seves característiques. L'aplicació informàtica que permet la gestió del projecte Radars és també un instrument amb potencial per generar coneixement sobre les persones grans a nivell de ciutat i sobre les dinàmiques veïnals i socials de cada barri.

Aprenentatge

Entre les **fortaleses** del projecte Radars, destaca la capacitat per combinar el rol actiu dels Serveis Socials i la coresponsabilitat de les entitats i serveis del barri. El dinamisme i la sostenibilitat del projecte s'expliquen pel paper central dels Serveis Socials i també per la vessant comunitària, que permet el desenvolupament de processos compartits. Això ha permès també apropar i millorar la relació de l'administració municipal i dels Serveis Socials amb la ciutadania.

Per la seva banda, una de les **dificultats** més importants que ha experimentat el projecte és la desconfiança de les persones grans a obrir la porta a les persones voluntàries de les entitats, un fet que pot minvar la capacitat de detecció. Així doncs, s'ha identificat com a solució comptar amb entitats de tercer sector reconegudes socialment, que a més puguin garantir la formació i el treball de qualitat de les persones voluntàries. Tanmateix, cal tenir en compte que les entitats tenen limitacions i altres funcions i programes. Per tant, la seva participació voluntària en el projecte requereix el suport dels professionals dels serveis municipals.

Finalment, pel que fa a la **transferibilitat**, l'extensió del projecte a nivell de ciutat s'ha desenvolupat tot mantenint l'equilibri entre la metodologia i els valors inicials del projecte i el respecte a les característiques i necessitats de cada barri. Un altre aprenentatge ha estat la importància de la perspectiva de la prevenció, que facilita i millora la valoració i la intervenció conjunta per part dels Serveis Socials i d'altres serveis i entitats, tot contribuint a l'eficàcia dels processos. S'ha avançat així en la redefinició de rols i valors de l'administració, amb nous circuits i metodologies d'intervenció. Un repte pendent és la creació d'un espai de valoració per al col·lectiu professional així com també entre les persones voluntàries.

Informació pràctica

Promogut/Impulsat per: Departament de Programes i Equips d'Atenció Social i Suport als CSS, Direcció de Serveis d'Atenció Social Territorial i Comunitària de l'IMSS

Professional i/o tècnic/a inicial: Rosa Rubio Giner

Professional i/o tècnic/a referent actual: Mireia Gasol -678431434 – mgasol@bcn.cat

Documentació disponible i enllaços relacionats:

Document	Tipus	Data
https://ajuntament.barcelona.cat/serveis-socials/ca/canal/projecte-daccio-comunitaria-radars	Web del programa	
Vídeo presentació projecte Radars al Guinardó i Baix Guinardó	https://www.youtube.com/watch?v=-ubJ70GkJno&feature=youtu.be	31/10/2014

Evolució

Actualització 2017

A partir de l'expansió del projecte l'any 2012, es van començar a detectar altres necessitats entre les persones usuàries del projecte, totes relacionades amb l'impacte que té la solitud en el conjunt d'esferes de la vida de la persona gran. La detecció d'aquesta realitat vital entre les persones que participaven a Radars va propiciar una reflexió interna en el si del projecte, constatant-se que, efectivament, tant a nivell nacional com internacional s'estava promovent una incipient intervenció des de les polítiques socials i sanitàries per a incidir en la solitud de les persones com a mitjà preventiu. És per això que es va valorar ampliar els objectius i aprofitar la xarxa i l'entramat creat als barris per adreçar-los no només a detectar situacions de risc, sinó també a pal·liar els efectes negatius de la solitud no volguda de la població gran.

Per aquest motiu, avui en dia, **el perfil de les persones ateses pel projecte Radars és molt més ampli: el Projecte s'adreça actualment tant a persones grans (majors de 65 anys) que viuen soles, com a aquelles que se senten soles.** Necessàriament, els objectius de Radars també s'han ampliat, i les accions i estratègies emprades als barris no només estan enfocades a detectar i notificar situacions de risc sinó que, de forma complementària, cerquen implicar a la comunitat en la detecció de situacions de solitud no volguda i en el desenvolupament d'accions que facilitin la vinculació de les persones grans a la seva comunitat.

Els bons resultats del projecte han comportat que Radars hagi esdevingut un projecte de ciutat que, començant-se a expandir l'any 2012, actualment està present als 10 Districtes de la Ciutat. Concretament, a data de setembre de 2017, el Projecte s'està implementant a 35 barris de la ciutat de Barcelona i la previsió és poder expandir-lo a tota la ciutat.

Radars es recolza en un model de política social comunitària, liderat pels serveis socials del territori, en el que es busca la construcció de respostes conjuntament amb la comunitat en un marc de coresponsabilitat.

Els bons resultats obtinguts (en tant que projecte innovador, que dona resposta a una necessitat global i creixent amb un baix cost econòmic) fan que aquest projecte hagi despertat l'interès d'altres municipis per desenvolupar-lo fora de la ciutat de Barcelona. Paral·lelament, també cal esmentar la demanda creixent pel que fa la presentació de la metodologia radars en congressos de geriatria, serveis socials, polítiques comunitàries, màsters i postgraus d'envelliment actiu i altres contextos de generació i intercanvi de coneixement.

Última actualització a agost del 2022

El projecte continua creixent incorporant-se més territoris (recentment Barceloneta i Parc Vila Olímpica).

Així mateix es continuen rebent consultes per transferir-lo a diversos llocs de Catalunya i de la resta de l'estat. Es segueix presentat en diversos espais per compartir coneixement com congressos i jornades, etc. Està sent un referent.